

קוֹנְטֵרַס

שְׁלוֹם חֵבֵר

יְדַבֵּר מִמַּעַלְת הַשְּׁלוֹם וְהַאֲהָבָה בֵּין נַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל,
וְאֲשֶׁר בָּזָה תְלוּיָהּ כָּל הַצְּלַחַת עִם יִשְׂרָאֵל, וַיִּגְנֶה
מְאֹד אֶת הַהֶסְתוֹת וְהָאֲלִימוֹת וְהַקְּטָטוֹת וְהַמַּחְלָקוֹת
בֵּין נַשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל.

*

בְּנוֹי וּמֵיֶסֶד עַל-פִּי דְבָרֵי
רַבֵּנוּ הַקְּדוֹשׁ וְהַנּוֹרָא, אֹר הַגְּנוּז וְהַצָּפוֹן
בוֹצִינָא קְדִישָׁא עֲלָאָה, אֲדוֹנֵנוּ, מוֹרְנוּ וְרַבֵּנוּ
רַבִּי נַחֲמָן מִבְּרֶסְלֵב, זְכוּתוֹ יִגַּן עָלֵינוּ.

וְעַל-פִּי דְבָרֵי תַלְמִידוֹ, מוֹרְנוּ
הַקְּדוֹשׁ, אֹר נִפְלָא, אֲשֶׁר כָּל רִז לֹא אָנִיס לִיה
רַבִּי נִתָּן מִבְּרֶסְלֵב, זְכוּתוֹ יִגַּן עָלֵינוּ,

וּמִשְׁלָב בְּפֶסוּקֵי תוֹרָה, נְבִיאִים, כְּתוּבִים וּמֵאַמְרֵי
חֻכְמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים מְגַמְרָא וּמְדַרְשִׁים וְזוֹהַר הַקְּדוֹשׁ.

*

הוּבָא לְדָפוּס עַל-יְדֵי
חֲסִידֵי בְּרֶסְלֵב
עִיה"ק יְרוּשָׁלַיִם תּוֹכֵב"א

מוהרא"ש נ"י אָמר: עקר מעלת
השָׁלוֹם הוּא דִּיקָא בֵּין הַחֲבָרִים
הַעוֹסְקִים בְּיַחַד בַּתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁהַזְהִיר
הָאַרְיֵז"ל אֶת תְּלַמִּידוֹ, שֶׁיִּהְיֶה שְׁלוֹם
בֵּין הַחֲבָרִים, כִּי עַל-יְדֵי-זֶה יִקָּבְלוּ
הַרְבֵּה מְרַבִּם.

(אמרי מוהרא"ש, חלק ב', סימן תרטו)

קוֹנְטֵרַם

שְׁלוֹם חֵבֵר

א.

צָרִיף שְׁתַּדַּע, אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, שְׁבֹזָה הָעוֹלָם
עוֹבֵר עַל כָּל בֶּן אָדָם מֵה שְׁעוֹבֵר — צָרוֹת וְיִסּוּרִים,
קִטְנוֹת וּמְכֹאֲבִים וְחִלְשׁוֹת הַדַּעַת, וְנִשְׁבָּר בְּכָל יוֹם
וּבְכָל שָׁעָה מִחֲדָשׁ, כִּי כֹף טִבְעוֹ שֶׁל הָאָדָם, הֵנָּה הוּא
נִמְשָׁף אֶל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְנִמְשָׁף אֶל הַהֲצִלָּחָה,
וְנִמְשָׁף אֶל הָאוֹר וְאֶל הַטּוֹב, וְהֵנָּה הוּא מִתְרַחֵק
מִהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְנוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ, וְנִחְלָשׁ בְּאִפֵּי
שְׁלוֹ, וְנוֹפֵל לְיָאוֹשׁ וּלְדַכְּאוֹן, וְרוֹאֶה רַק חֲשָׁף, וּמְרַגֵּישׁ
כְּאִלוֹ שְׂאֵף אֶחָד אֵינּוּ צָרִיף אוֹתוֹ, וְהוּא מִיִּתֵּר בְּזָה
הָעוֹלָם, וּמִחֲמַת זֹאת הַזְּהִירוֹנוֹ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים
כָּל-כֹּף עַל קִנְיַת חֵבֵר טוֹב, כִּי אֵין טוֹב לָאָדָם כְּמוֹ

חֵבֵר, כִּי בּוֹ בְּרַגַע שְׁיֵשׁ לְאָדָם חֵבֵר טוֹב, וְהוּא תָּמִיד אֶתוֹ בְּצוֹתָא, מְתִיעֵץ עִמוֹ, מְדַבֵּר אֵתוֹ וּמְתַחֲזָקִים יַחַד, אִזּוֹ יֵשׁ לָהֶם הַצְּלָחָה גְּדוֹלָה מְאֹד. וְכִמוֹ שֶׁאָמַר הַחֲכָם מִכָּל אָדָם (קִהְלֵת ד, ט): "טוֹבִים הַשָּׁנִים מִן הָאֶחָד, אֲשֶׁר יֵשׁ לָהֶם שָׂכָר טוֹב בְּעַמְלָם, כִּי אִם יִפְלוּ הָאֶחָד יָקִים אֶת חֵבְרוֹ, וְאֵלּוּ הָאֶחָד שְׁיִפֹּל וְאִין שְׁנֵי לְהַקִּימוֹ"; וְזוֹ מַעֲלָה כְּשֵׁישׁ לְאָדָם חֵבֵר טוֹב, שֶׁאִזּוֹ בְּכָל הַמַּצְבִּים הַקְּשִׁים שָׁלוֹ, הֵם יְכוּלִים לְהִתְחַזֵּק, וְאִישׁ אֶת רֵעֵהוּ יֹאמֵר חֲזֹק, אֲשֶׁר דְּבַר זֶה נֶחֱזַץ מְאֹד מְאֹד בְּחַיִּים, כִּי אִם אִין לְאָדָם חֵבֵר, אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (תְּעִנִּית כג.): אוֹ חֲבָרוּתָא אוֹ מִיתוּתָא, אִם יֵשׁ לְאָדָם חֵבֵר טוֹב, שְׁוִים לוֹ הַחַיִּים, וְאִם אִין לְאָדָם חֵבֵר טוֹב, הַמּוֹת יוֹתֵר טוֹב מִהַחַיִּים. וְלִזְאֵת רְאָה, אֶהוּבֵי, בְּנֵי הַיָּקָר, לְמַצָּא לְעַצְמָהּ חֵבֵר טוֹב, וְתַעֲזְרוּ זֶה לְזֶה. וְאֵל תַּחֲשֹׁב שְׁזֶה כָּל-כָּף קַל לְמַצָּא חֵבֵר טוֹב, כִּי אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (יְלִקוּט פִּינְחָס, רַמְזוֹ תשע"ו): אִין חֵבֵר נִקְנָה אֶלָּא בְּקָשִׁי קְשִׁיין; וּבְקָמַת כָּל יִשְׂרָאֵל חֲבָרִים, וּמִי שָׂרַק מְדַבֵּק עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְיִוְדַע וְעַד אֲשֶׁר אִין בְּלַעֲדֵיו יִתְבָּרַךְ כָּלֵל, וְהַכֵּל לְכָל אֱלֻקוֹת גְּמוּרָה הוּא, וְהוּא יִתְבָּרַךְ מְחִיָּה וּמְהִיָּה וּמְקִיָּים אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כְּלָה, וְהוּא נִמְצָא וּמְבַלְעָדֵיו אִין שׁוּם נִמְצָא, וְהוּא

שְׁלוֹם חֵבֵר

שמז

בְּרָא אֶת הַכֹּל, אִז קוֹנֵה לְעֲצָמוֹ הַמוֹן חֲבָרִים, כִּי כָל יְהוּדֵי הוּא חֵבֵר טוֹב, וְכָל נִבְרָא בְּזֵה הָעוֹלָם הוּא חֵבֵר טוֹב, וְהַכֹּל תְּלוּי בְיַדֵי אָדָם, אִם אָדָם מְסַתְּפֵל עַל הַחַיִּים בְּצוּרָה חַיּוּבִית וּמְקַדִּים שְׁלוֹם לְכָל אָדָם, וְרוֹצֶה רַק אֶת הַטוֹב שֶׁל כָּל אָדָם וּמְסַתְּפֵל בּוֹ בְּכַבּוּד גָּדוֹל, שֶׁהוּא נִבְרָא מִמְּנוֹ יִתְבַּרֵךְ, אִז יֵשׁ לוֹ חֲבָרִים רַבִּים, כִּי כָּלֵם יִרְצוּ לְהִתְחַבֵּר אֵלָיו, כִּי טַבַּע שֶׁל בְּנֵי־אָדָם שֶׁהֵם רוֹצִים לְשִׁמְעַ מְלָה טוֹבָה, עֲדוּד, חֲזוּק, וְאִף אֶחָד אֵינּוּ אוֹהֵב שְׁעוֹרְכִים עָלָיו בְּקֶרֶת אוֹ מִשְׁפִּילִים אוֹתוֹ; וְלִכֵּן, אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, אִם אַתָּה רוֹצֶה חֲבָרִים טוֹבִים, תִּהְיֶה פֶקַח וְתִקְדִּים שְׁלוֹם לְכָל אָדָם, לְכָלֵם תִּגִּיד "שְׁלוֹם חֵבֵר", וְאִז לֹא יַעֲבֹר הַרְבֵּה זְמַן, וְיִהְיוּ לְךָ חֲבָרִים רַבִּים, כְּמֵאמָרָם ו"ל (כְּתוּבוֹת ק"ט): חֲבַרְךָ חֲבָרָא אֵית לִיה, וְחֲבָרָא דְחֲבָרָא חֲבָרָא אֵית לִיה, יֵשׁ הַרְבֵּה חֲבָרִים בְּזֵה הָעוֹלָם אֶחָד חֵבֵר לְשָׁנִי וְהַשְּׁנִי חֵבֵר לְשָׁלִישִׁי וְהַשְּׁלִישִׁי חֵבֵר לְרַבִּיעִי, וְכֵן כָּל הָעוֹלָם כָּלוֹ חֲבָרִים, אִם רַק מְקַדִּימִים בְּ"שְׁלוֹם חֵבֵר" לְכָל אָדָם וְלְכָל נִבְרָא בְּזֵה הָעוֹלָם וּמְחַיִּכִים אֵלָיו, וּמְקַבְּלִים אוֹתוֹ בְּפָנִים שׁוֹחֲקוֹת, וּמְקַדִּימִים לוֹ שְׁלוֹם, וּמְדַבְּרִים אִתּוֹ דְּבָרֵי חֲזוּק וְעֲדוּד וְשִׁמְחָה, אִז תִּרְאֶה אִיךָ שֶׁתִּקְנֶה לְעֲצָמְךָ חֵבֵר טוֹב, וְהַחֵבֵר הַזֶּה

יָבִיא לָךְ עוֹד חֵבֵר, וְכֵן הַחֵבֵר הַשְּׁנִי יָבִיא לָךְ עוֹד חֵבֵר שְׁלִישִׁי וּרְבִיעִי, עַד שְׁכֵלֶם יִהְיוּ חֵבְרִים שְׁלֶךְ. וְהַכֵּל תְּלוּי בַּמֶּלֶה הָרֵאשׁוֹנָה שְׁתַּקְדִּים לַחֲבָרָךְ, וְתֹאמַר לוֹ "שְׁלוֹם חֵבֵר"; כִּי בְּזֶה תְּלוּיָהּ הַצְּלַחַת הָאָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם, שֶׁיִּהְיוּ לוֹ חֵבְרִים רַבִּים, וְכֵלֶם יֵאָהְבוּ אוֹתוֹ, אִם הוּא יִסְתַּכֵּל עַל הַחַיִּים בְּצוּרָה חַיּוּבִית וּבְצוּרָה יָפָה, אֵיךְ שְׁכֵלֶם נִבְרָאוּ עַל יְדוֹ יְתָבְרָךְ, וְהוּא יְתָבְרָךְ מֵאַחַד אֶת כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל וְאֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, כְּשֶׁמְסַתְּפָלִים בְּצוּרָה כְּזוֹ, אֲזוּ כֵלֶם הַחֵבְרִים שְׁלוֹ; לְזֹאת רְאֵה, אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיֶּקָר, לְחִזּוֹר אֶל הַשָּׂרָשִׁים, וְיִתְדַבֵּק אֶת עֲצָמָךְ בּוֹ יְתָבְרָךְ, וְיִתְקַים אֶת מְצוּוֹתָיו יְתָבְרָךְ, וְיִתְשַׁמֵּר אֶת עֲצָמָךְ מְאֹד מְאֹד לֹא לְהִשְׁפִּיל אֶת שׁוֹם נִבְרָא וְשׁוֹם בֶּן אָדָם בְּזֶה הָעוֹלָם, אֲזוּ תִקְנָה לְעֲצָמָךְ הַמוֹן חֵבְרִים, וּבְכַפֵּרְט בְּשַׁעַת שְׁתַּקְדִּים "שְׁלוֹם חֵבֵר" לְכֹל אֶחָד; כִּי עֲלֶיךָ לְדַעַת, אֲשֶׁר שְׁמוֹ יְתָבְרָךְ נִקְרָא שְׁלוֹם (שְׁבַת י.), וּבְזֶה שְׁאַתָּה אוֹמֵר "שְׁלוֹם חֵבֵר", אַתָּה מְזִכִּיר לוֹ שֵׁשׁ בּוֹ הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וַיֵּשׁ בּוֹ אֱלֹקוֹת הַנִּקְרָא שְׁלוֹם; וּבְאַמַּת זֶה נִקְרָא חֵבֵר, שֶׁהוּא מִתְחַבֵּר אֶל הָאֱלֹקוֹת שֵׁשׁ בְּכֹל נִבְרָא, וְעַל-כֵּן בְּשַׁעַת שְׁאוּמְרִים לְזוּלָתוֹ "שְׁלוֹם חֵבֵר", מִתְחַבְּרִים בּוֹ בְּרַגַע בְּשְׁלוֹם הָאֲמָתִי, שֶׁהוּא שְׁלוֹם הַנְּצָחִי, שְׁמוֹ שֶׁל

הקדוש-ברוך-הוא; ולכן ראה, אהובי, בני היקר, מה לפניך, תקדים שלום לכל אדם, ותחייך לכל נברא, ותשתדל לעזור לזולתך, ותעקר מלבך שנאה או קנאה או מחשבה רעה על זולתך, ותסתכל רק על הטוב אצל כל אחד, ואז תהיה מסבב עם טוב, ותחיה בצורה טובה ובצורה מישבת ובדעת נכונה, ותהיה מסבב עם אלקות, ותרגיש את עצמך כאלו אתה חי בגן-עדן; כי השלום והאהבה בין הבריות זה הגן-עדן התחתון שבו שם אותנו הקדוש-ברוך-הוא, לא-כן אם האדם שונא את הבריות, ומקלל אותם ומשפילים ומבזם ורב אתם, הוא מיצר לעצמו גיהנום, ומזמין לעצמו המון שונאים, ושונא אחד מביא שונא שני ושני שלישי ושלישי רביעי, וכך כלם נעשים שונאים שלו, והחיים שלו מתחילים להיות ממרמרים בעצבות ובמרירות ובדפאון, וחס את עצמו משפל ושבור, עד שמרגיש גיהנום בחייו הפרטיים, כי נדמה לו שכלם שונאים אותו בתכלית השנאה. וכל זה תלוי בבחירת האדם, אם האדם רוצה רק להתחבר אל האלקות שיש בכל דבר, שנקרא שלום, הוא מתחבר אל האלקות שיש בכל נברא, ומכל דבר הוא מחפש ומוצא את הטוב ואת האלקות שבדבר, זה

נִקְרָא "שְׁלוֹם חֵבֵר", שֶׁהוּא מִתְחַבֵּר אֶל הַשְּׁלוֹם,
 שֶׁהוּא שְׁמוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְאִזּוֹ הוּא חַי חַיִּים עֲרָבִים וּמְתָקִים,
 חַיִּים טוֹבִים, וְהוּא תָּמִיד שֵׁשׁ וְשִׁמְח וּמְשִׁמַּח אֶת
 הַבְּרִיּוֹת, וְהַכֹּל סְבִיבוֹ הוּא שְׂמִיחָה וְחֵרוֹת; אֲשֶׁרֵי מִי
 שְׂמָגִיעַ לָזֶה, וְאִזּוֹ עוֹלְמוֹ יֵרָאֶה בְּחַיָּיו.

ב.

צָרִיךְ שְׂתַדַּע, אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיְקָר, שְׂבֹזָה הָעוֹלָם
 עוֹבְרִים עַל כָּל אָדָם כָּל מֵינֵי מְשֻׁבְּרִים וְגַלִּים, כָּל מֵינֵי
 צָרוֹת וְיִסוּרִים, כָּל מֵינֵי מְכֹאֻבִים וּמַחֲלוֹת רָעוֹת, וְאִין
 לְאָדָם אֶף אֶחָד רַק הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְאִם הָאָדָם
 הִזָּה מְכַנֵּס בְּדַעְתּוֹ יְדִיעוֹת אֱלוֹ, וְהִזָּה חוֹזֵר אֶל
 הַשָּׁרְשִׁים לְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרֵךְ, וְהִזָּה לוֹמֵד
 תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, אִזּוֹ הִזָּה מְמַשֵּׁיךְ עַל עֲצָמוֹ אֹר וְזִיו
 וְחַיּוֹת וְדַבְּקוֹת הַבּוֹרָא יִתְבָּרֵךְ שְׁמוֹ, כִּי מִי שְׂמַדְבֵּק
 עֲצָמוֹ בּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וּמְקַיֵּם אֶת מִצְוֹתָיו יִתְבָּרֵךְ, וְלוֹמֵד
 אֶת תּוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, עַל-יְדֵי-זֶה מְמַשֵּׁיךְ עַל עֲצָמוֹ
 שְׂכִינַת עֲזוֹ יִתְבָּרֵךְ, וּמְאִיר עָלָיו אֹר נְעֻרָב, אֹר עֲלִיוֹן
 מְאֹד, וְחוֹט שֶׁל חֶסֶד נִמְשָׁךְ עָלָיו, וְכֹלֵם אוֹהֲבִים אוֹתוֹ
 וּמְכַבְּדִים אוֹתוֹ, אֲבָל עָלֶיךָ לְדַעַת, שְׂאִין הַתּוֹרָה נִקְנִית

שְׁלוֹם חֵבֵר

שנא

אֵלָא בְּחִבּוּרָה (בְּרֻכּוֹת סג:), אִי אֶפְשָׁר לְהַחְזִיק מֵעַמֵּד
בְּתוֹרָה וּבְקִיּוּם הַמְצֻוֹת, אֵלָא עַל-יַדֵּי הַתְּחִבּוּרֹת יַחַד
עִם חֲבֵרִים טוֹבִים, וְאֵלֵיהֶם כָּדָאֵי לְהַתְּחַבֵּר, כִּי הֵם
הַחֲבֵרִים הָאֲמִתִּיִּים, כְּעֵין שְׁאֲמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים
(כְּבֹא בְּתָרָא עה.): אֵין חֲבֵרִים אֵלָא תַלְמֵיֵדֵי חֲכָמִים, כִּי
הֵם בּוֹנִים אֶת הָעוֹלָם עַל-יַדֵּי שְׂמַחְדִּירִים אָמוּנָה
פְּשׁוּטָה בְּעַם יִשְׂרָאֵל, וּמְלַמְּדִים תּוֹרָה אֶת נְשָׁמוֹת
יִשְׂרָאֵל, וּמְעוֹרְרִים אוֹתָם לְקִיּוּם הַמְצֻוֹת, הֵם הַבּוֹנִים
אֶת הָעוֹלָם, וְהֵם הַחֲבֵרִים הַכִּי טוֹבִים; וְלִכֵּן אֶהוּבֵי,
בְּנֵי הַיָּקָר, תְּחַבֵּר עֲצֻמָּךְ עִם תַּלְמֵיֵדֵי חֲכָמִים אֲמִתִּיִּים,
שְׁפֹל כְּוֹנְתָם הִיא רַק לְהַגְבִּיחַ אוֹתְךָ, לְבָנוֹת אוֹתְךָ
וּלְהַתְּחַבֵּר אִתְךָ, וּלְרוֹמֵם אֶת רוּחְךָ וּלְפַתַּח אֶת חוּשֵׁיךָ,
וּלְהַדְבִּיק אֶת מַחְדְּךָ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְדִיקָא תַלְמִיד חָכָם כְּזֶה
נִקְרָא חֵבֵר אֲמִתִּי, שְׂרָאוּי לְהַתְּחַבֵּר אֵלָיו; וְעַל-כֵּן
אֲמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (בְּרֻכּוֹת סד.): תַּלְמֵיֵדֵי חֲכָמִים
מְרַבִּים שְׁלוֹם בְּעוֹלָם, כִּי כָּל עֶסְקָם בְּזֶה הָעוֹלָם רַק
לְהַחְדִּיר אֶת הַשְּׁלוֹם הָאֲמִתִּי, שֶׁהוּא שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ,
שְׁלוֹם וְאַהֲבָה בֵּין נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וְעַל-כֵּן תַּלְמֵיֵדֵי
חֲכָמִים נִקְרָאִים בּוֹנִים, שֶׁהֵם בּוֹנִים אֶת הָעוֹלָם,
וְתַבְרוּתָם נֶאֱדָה מְאֹד, וְאַשְׁרֵי מִי שְׂמַתְּחַבֵּר אֶל חֵבֵר
כְּזֶה, תַּלְמִיד חָכָם אֲמִתִּי, שְׁפֹל עֲנִינוּ רַק לְהַחְדִּיר

שלום בין נשמות ישראל, והוא בעצמו אינו רוצה שום דבר, ואינו מתגאה על הבריות, ואינו רוצה שום תקציבים ושום כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות, כל עסקו הוא רק לבנות את העולם שיהיה עולם טוב, עולם נחמד, עולם שילמדו בו תורה שיהיא חכמתו יתברך, ויקימו מצוותיו יתברך, ומי שמתחבר אל תלמידי חכמים כאלו, אז נכון לבו יהיה בטוח שגם הוא יהיה חכם, כי התורה מלמדת אותנו איך לחיות ביחד בשלום ובאהבה עם זולתנו, כמו שכתוב (משלי ג): "דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום", ואלו התלמידי חכמים, אשר לומדים עם עם ישראל שלום ואהבה, הם התלמידי חכמים האמתיים, שאליהם ראוי להתחבר.

ולכן ראה, אהובי, בני היקר, מה לפניה, הדבק בחכמים ובמדותיהם, ותמיד תקדים שלום לחבריה, ואז תקדש את שמו יתברך ברבים, ויהיה שם שמים מכבד על ידך, ובו ברגע אם תשמע שאחד מסית ומדיח נגד השני, ומכל שכן שגורם מחלוקת ומריבות ופרודים, תדע שהוא שקרן ורמאי וצבוע, ואינו תלמיד חכם כלל, וכל מחשבתו היא רק איך להוציא

שְׁלוֹם חֵבֵר

שנג

מִמֶּךָ אֶת כֶּסֶף וְאֵיךְ לְגוֹל אוֹתָךְ, וְזֶה אֵינוֹ נִקְרָא תִלְמִיד חָכָם כָּלֵל, כִּי תִלְמִיד חָכָם אֲמַתִּי, הוּא הַמְרַבֵּה שְׁלוֹם בֵּין נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שֶׁהוּא מְלַמֵּד אֶת נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּקְדִּימוּ שְׁלוֹם לְכָל אָדָם בְּחִיוֹךְ וּבְצִהְלַת פָּנִים; לְזֹאת רְאֵה, אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיֶּקֶר, מֵה לְפָנֶיךָ שֶׁתִּקְדִּים שְׁלוֹם לְכָל אָדָם, וְתֹאמַר לְכֻלָּם "שְׁלוֹם חֵבֵר", שְׂאֵז גַּם אַתָּה תִּהְיֶה נִכְלָל בְּתִלְמִידֵי חֲכָמִים כְּאֵלוֹ, וְגַם אַתָּה תִּלְמַד תּוֹרָה לְשִׁמָּה וּתְקִים אֶת מְצוּוֹתַי וְתִבְרַךְ, כְּדֵי לְהַמְשִׁיךְ עָלֶיךָ אוֹר וְזִיו וְחַיּוֹת וּדְבָקוֹת הַבּוֹרָא יִתְבְּרַךְ שְׁמוֹ, וְתֹאִיר בְּךָ תְּשׁוּקָה עֲצוּמָה אֵלָיו יִתְבְּרַךְ; אֲשֶׁרִי מִי שֶׁשָּׂם לְבוֹ אֶל דְּבָרֵי אֵלוֹ, וְאֵז טוֹב לוֹ כָּל הַיָּמִים.

ג.

צְרִיךְ שֶׁתִּדַע, אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיֶּקֶר, אֲשֶׁר בְּזֶה הָעוֹלָם צְרִיכִים לְהִקְדִּים שְׁלוֹם לְכָל אָדָם בְּחִיוֹךְ וּבְפָנִים שׁוֹחֲקוֹת, וּבְזֶה אַתָּה מְצִיל אֶת בְּנֵי-הָאָדָם, כִּי עוֹבֵר עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד צְרוֹת וְיִסּוּרִים וּמְכַאוּבִים, חוֹבוֹת, מַחְלוּקוֹת וּמְרִיבוֹת בְּבֵית וּבְחוּץ, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּנֵי-אָדָם שְׁכָל-כֶּךָ מְמַרְמְרִים בְּחַיֵּיהֶם, שֶׁנִּדְמָה לָהֶם שֶׁאֵבֵד

מְנוּס וְתִקְוָה מֵהֶם, וְהֵם הוֹלְכִים עִם מַחְשָׁבוֹת שֶׁל
הַתְּאֵבֹדוֹת, וְכִשְׁפָּא לְפָנֵיהֶם אָדָם עִם חִיּוּךְ עַל הַפְּנִים
וּמִקְדִּים לָהֶם שְׁלוֹם, וְאוֹמֵר לָהֶם "שְׁלוֹם חֵבֵר", הוּא
מִצִּילֵם וּמְכַנֵּס בָּהֶם שְׂמִיחָה וְעֵדוּד, זֶה מִמָּשׁ הַצֵּלָת
נִפְשׁוֹת; וְעַל-כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים (בְּרֻכּוֹת ו:):
כָּל שְׂיֹדֵעַ בַּחֲבֵרוֹ שֶׁהוּא רָגִיל לִתֵּן לוֹ שְׁלוֹם —
יִקְדִּים לוֹ שְׁלוֹם, וְאִם אֵינוֹ נוֹתֵן לוֹ שְׁלוֹם — הֵרִי
הוּא גִזְלָן; כִּי צָרִיךְ לְהִרְגִיל אֶת עַצְמוֹ בְּהִרְגֵל הַטּוֹב
הַזֶּה, לָתֵת לְכָל אָדָם שְׁלוֹם, וְלוֹמֵר לוֹ "שְׁלוֹם חֵבֵר",
וְלִשְׂאֵל בְּשִׁלּוֹמוֹ, אֵיךְ אַתָּה מְרַגֵּשׁ, וְאֵיךְ הָעֲנִינִים
וְכַדוּמָה כָּל אֶחָד כְּפִי עֲנִינּוֹ וּבְחִינָתוֹ, וְצָרִיכִים לְדַבֵּר
אֹתוֹ דְּבוּרִים שֶׁל הַתְּחִיּוּת וְשֶׁל הַתְּעוּדוּת, לְעוֹדֵד
אוֹתוֹ וְלִשְׂמַח אוֹתוֹ, לְחַזֵּק אוֹתוֹ וְלֵאמֹץ אוֹתוֹ, עַד
שֶׁיִּרְגֵּשׁ שֶׁהוּא גַם-כֵּן שׂוֹה לְמַשְׁהוֹ בְּזֶה הָעוֹלָם, כִּי
רַב בְּנֵי אָדָם מְרַגֵּשִׁים בְּעַצְמָם מִשְׁפָּלִים וּמְדַכְּאִים,
וְכֹאֲלוֹ הֵם אֵינָם שְׂוִים לְשׁוֹם דְּבָר, וְנִבְרָאוּ סֵתֵם כָּךְ
בְּלִי שׁוֹם תְּכֵלִית, וְכִשְׁפָּא אֲלֵיהֶם אֵיזָה אָדָם עִם חִיּוּךְ
עַל הַפְּנִים, וְאוֹמֵר לָהֶם "שְׁלוֹם חֵבֵר", וּמִקְדִּים לָהֶם
שְׁלוֹם, וּמְדַבֵּר אִתָּם וּמְתִיחַד אֲלֵיהֶם וּמְתַעֲנִין בְּמִצְבָּם,
וּמְשַׁתְּדֵל לְעֹזֵר לָהֶם, עָלֶיךָ לְדַעַת שְׁבִשְׁבִיל אָדָם כְּזֶה
נִבְרָא כָּל הָעוֹלָם, וְהוּא נִקְרָא צְדִיק וְתִלְמִיד חֲכָם

שְׁלוֹם חֵבֵר שָׁנָה

אֲמַתִּי שְׂרָאוּי לְכַבְדּוֹ, כִּי אִם יֵשׁ בְּזֶה הָעוֹלָם אָדָם שֶׁמְקַדִּים שְׁלוֹם לְחֵבֵרוֹ, וּמְחַיֵּךְ אֵלָיו וּמְדַבֵּר עַל לְבוֹ דְבָרֵי נְחוּמִים וְדְבָרֵי הַתְּחִיזוֹת וְדְבָרֵי שְׂמִחָה, הוּא הַחֵבֵר הָאֲמַתִּי שֶׁאֵלָיו רָאוּי לְהִתְחַבֵּר, וְעַל צְדִיק וְתַלְמִיד חָכָם כְּזֶה עוֹמֵד הָעוֹלָם, שְׂאוּמֵר לְכֻלָּם "שְׁלוֹם חֵבֵר", כִּי הוּא מוֹרִיד אֶת הַשְּׂכִינָה, כִּי בְּמָקוֹם שֶׁיֵּשׁ שְׁלוֹם, שָׁם שׁוֹרָה הַשְּׂכִינָה, כִּי אֵין הַשְּׂכִינָה שׁוֹרָה אֲלֵא בְּמָקוֹם הַשְּׁלוֹם וְהָאֲהָבָה; וְלִכֵּן רָאֵה, אֲהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, שְׂאֵתָה תִּהְיֶה הַצְּדִיק וְהַתְּלָמִיד חָכָם הַזֶּה וְתִקְדִים שְׁלוֹם לְכָל אָדָם וְתַחַיֵּךְ לוֹ, וְתַתְּעַנֵּן בְּצָרוֹתָיו וּבְמַכְאוּבָיו וּבְעֲנִיָּו וּבְכָל מָה שֶׁעוֹבֵר עָלָיו, וְתַמִּיד יִהְיֶה שְׂגוּר בְּלִשׁוֹנְךָ לֹאמֹר לְזוֹלָתְךָ "שְׁלוֹם חֵבֵר", וְתַגְּלֶה לוֹ אֶת אֲמַתֵּת מְצִיאֹתוֹ יְתִבְרַךְ, אֲשֶׁר אֵין בְּלִעְדָיו יְתִבְרַךְ כָּלֵל, וְתַמִּיד תִּדְבֵּר רַק מִהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, שֶׁשְּׁמוֹ הוּא שְׁלוֹם (שְׁבֵת י.), וְעַל-יְדֵי-זֶה בְּאֵמֶת תִּמְשִׁיךְ אֶת הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא וְאֶת הַשְּׁלוֹם הָאֲמַתִּי בְּעוֹלָם, כִּי הַשְּׁלוֹם הָאֲמַתִּי הוּא רַק כְּשֵׁיֵשׁ בּוֹ הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא; וְלִכֵּן כְּשֶׁאָדָם מְחַפֵּשׂ אַחֵר הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא שֵׁיֵשׁ בְּכָל דְּבָר, שֶׁהוּא שְׂמוֹ יְתִבְרַךְ, וּמְשַׁתְּדֵל לְמַצֵּא אֶת הַטוֹב אֲצֵל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וּמְחִיזְקוֹ וּמְעוֹדְדוֹ וּמְאַמְצוֹ וּמְשִׂמְחוֹ, הוּא נִקְרָא חֵבֵר

טוב, כי הוא מגלה את הקדוש-ברוך-הוא, ועליו עומד כל העולם, והוא הצדיק האמתי והתלמיד חכם שבונה את העולם; ולכן ראה אהובי, בני היקר, שאתה תהיה בין אלו שבונים את העולם, ותתרחק מאלו המסיתים והמדיחים בין בני-אדם, וגורמים מריבות ומחלוקת ופרודים בין בני-אדם, כי הם סתם משחתים ורשעים ארורים, כי לא יעשה אדם מחלוקת ומריבות עם זולתו, אלא כשהוא רשע גמור שרוצה לראות בחרבן העולם, וזה מגלה את גנות מהותו, אשר הוא משחת, וכל הנהגותיו ודרכיו הן משחתות, כי הוא רק רוצה לראות את הרע אצל זולתו, ותמיד מדבר רע על זולתו, וכל שמחתו וחדותו הן כפשיכול לעשות פרודים בין בני-אדם, ומסית ומדיח אחד נגד השני, זה מראה שהוא רשע מרשע וגרוע מחיה טורפת, וצריכים לברח מחברותו כמו שבורחים מאש, כי הוא בודאי ישוף אותך; ולכן ראה, אהובי, בני היקר, להתחבר רק עם צדיקים ותלמידי חכמים אמתיים, שכל ענינם להחדיר שלום בין עם ישראל ובין כל הנבראים, שהם מגלים ומפרסמים את אמתת מציאותו יתברך לכלם, ואיך שאין לנו בזה העולם רק את הקדוש-ברוך-הוא, ורק אליו צריכים לחזור;

כּי סוּף כּל סוּף אָדָם מְכַרַח לְעֵזֵב זֶה הָעוֹלָם, וְלֹא יוֹעִיל לוֹ שׁוּם דְּבָר — לֹא כֶסֶף וְלֹא זָהָב וְלֹא כְבוֹד וְלֹא אַרְמוֹנוֹת וּבָתִּים וְלֹא שְׂדוֹת וּכְרָמִים, הַגִּיעַ הַיּוֹם וְהִרְגַע שְׁמֵכְרָחִים לְעֵזֵב אֶת זֶה הָעוֹלָם, וְלִהְיֶיךָ הוֹלְכִים? חֲזֵרָה אֶל הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וְעַל-כֵּן מֵה וּלְמָה לְחַכּוֹת עַד הִרְגַע הָאֲחֵרוֹן כְּשֶׁנִּפְטָרִים מִזֶּה הָעוֹלָם וּמֵתִים, שְׂאֵז בְּהִכְרַח לְחֹזֵר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כִּדְאִי כָּבֵר עֲכָשׁוּ לְחֹזֵר אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, לְהַמְשִׁיךְ עֲכָשׁוּ בְעֵצְמוֹ אֲמַתַּת מְצִיאֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, שְׂאָדָם תָּמִיד יִחַשֵׁב שֶׁהַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא מְלֹא כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְהַכֵּל לְכֹל אֵין סוּף בְּרוּךְ הוּא, וַיִּדְמָה בְּדַעְתּוֹ אֵיךְ שְׁכָל הָעוֹלָם כֹּלוֹ הוּא אֶחָד, וְהוּא נִמְצָא בַתּוֹרָה וְהָאֹר מְסַבֵּב אוֹתוֹ לְגַמְרִי, וְאֵיךְ שְׁבָכָל בֵּר יִשְׂרָאֵל טָמוּן וְגִנוּז אוֹרוֹ יִתְבָּרַךְ, וַיִּחַפֵּשׂ אַחֵר הַטּוֹב שֶׁהוּא הַקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, וַיִּקְדִּים שְׁלוֹם לְכָל אָדָם, וַיֹּאמֶר לוֹ "שְׁלוֹם חֵבֵר", שְׂאֵז הוּא מִתְחַבֵּר אֶל הַשְּׁלוֹם הָאֲמִתִּי, וְהוּא מְצַלִּיחַ לְקִנּוּת לְעֵצְמוֹ הַמּוֹן חֲבָרִים, כִּי בָזָה שְׁמֵחִיכִים לְזוּלָתוֹ וּמִתְעַנֵּינִים בְּעֵנֵינוּ, בָּזָה בּוֹנִים אֶת הַשְּׁלוֹם הָאֲמִתִּי, וְגוֹרְמִים שִׁיְהִיו לוֹ הַרְבֵּה חֲבָרִים, כִּי כָּלֵם רוֹצִים לְהִתְחַבֵּר עִם אָדָם שְׁמִחֲזֵק וּמְאַמֵּץ וּמְעוֹדֵד וּמְשַׂמַּח אוֹתָם. וְעַל-כֵּן אֲשֶׁרִי מִי שְׁמֵקְדִים אֶת חֲבֵרוֹ, וְאוֹמֵר

לו "שְׁלוֹם חֵבֵר", ומתְעַנֵּין בְּעַנְיָנוּ, וְתַכְף-וּמְיָד מְדַבֵּר
 אֶתְּוּ רַק מִהִקְדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא וּמִתּוֹרָתוֹ הִקְדוּשָׁה
 וּמִמְצוּוֹתָיו הִקְדוּשׁוֹת, שְׁעַל-יְדֵי-זֶה יִמְשִׁיךְ עַל עֲצָמוֹ
 וְעַל אַחֲרִים אֶת עֲרֵבוֹת, נְעִימוֹת, יְדִידוֹת, זִיו שְׂכִינַת
 עֲזוֹ, וְהוּא יְהִיָּה הֵכִי מְאֹשֶׁר בְּחַיִּים; כִּי בְּאַמַּת מִי
 שְׁהוֹלֵךְ בְּצוּרָה כְּזוֹ — לְהִקְדִּים לְכָל אֶחָד בְּ"שְׁלוֹם
 חֵבֵר", וּמִשְׁמַח אוֹתוֹ וּמְעוֹדְדוֹ וּמְחַזְקוֹ וּמְאַמְצוֹ, הוּא
 הֵכִי מְאֹשֶׁר בְּחַיִּים, כִּי הוּא מְסַבֵּב עִם אֱלֻקוֹת, וְאִין
 עוֹד מְאֹשֶׁר בְּחַיִּים כְּמִי שֶׁמְסַתְּפֵל תְּמִיד עַל הָאֱלֻקוֹת
 שְׁבְעוֹלָם. כִּי עָלֶיךָ לְדַעַת אֲשֶׁר הַכֹּל לְכָל אֱלֻקוֹת גְּמוּר
 הוּא וְאֱלֻקוֹת הוּא הַכֹּל, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהַפְרִיד אֶת
 הַבְּרִיאָה מִמֶּנּוּ יִתְבָּרֵךְ, וְאִי אֶפְשָׁר לְהַפְרִיד אוֹתוֹ
 יִתְבָּרֵךְ מִהַבְּרִיאָה, כִּי הַכֹּל אֶחָד, אֵתָּה קֹדֶם שְׁבָרָאֲתָ
 הָעוֹלָם וְאֵתָּה הוּא מְשֻׁבָּרָאֲתָ הָעוֹלָם, וְאֲשֶׁרִי מִי
 שֶׁמְחַדִּיר בְּעֲצָמוֹ יְדִיעוֹת אֵלוֹ, שְׂאֹז יְגוּר בְּזֶה הָעוֹלָם
 כְּדִגְמַת הָעוֹלָם הַבָּא.

ד.

צָרִיךְ שְׁתַּדַּע, אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, שְׂאִין עוֹד יִפִּי
 וַיָּקָר כְּמוֹ מִדַּת הַשְּׁלוֹם, שְׂאָדָם מִקְדִּים שְׁלוֹם לְכָל

אָדָם וּמְחִיף לּוֹ, וְאוֹמֵר לוֹ "שְׁלוֹם חֵבֵר", וּמְתַעֲנִין
בְּכָל מָה שְׁעוֹבֵר עָלָיו וּמְשַׁתְּדֵל בְּכָל מִינֵי אַפְנֵים
שְׁבַעוּלָם לְשָׁמֹר עַל כְּבוֹד חֵבֵרוֹ, כִּי בִפְרוּשׁ גָּלוּ לָנוּ
חֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים (שַׁבַּת ל.א.): כָּל הַתּוֹרָה עַל רֶגֶל אַחַת
הוּא: דְּעַלְךָ סִנֵּי לְחֻבְרָךְ לֹא תַעֲבִיד; מַה שְּׂאֵתָה שׁוֹנֵא
שְׂיַעֲשׂוּ לָךְ אֵל תַּעֲשֶׂה לְחֻבְרָךְ, כְּמוֹ שְׂאֵתָה לֹא רוֹצֶה
שְׂיַשְׁפִּילוּ אוֹתְךָ, וְאַתָּה שׁוֹנֵא אֶת מִי שָׂרֵב עִמָּךְ, אוֹ מִי
שְׂמַסִּית נִגְדֶךָ, כֵּן אַתָּה תַשְׁנֵא לְבוֹא אֶל הַמִּדָּה הַמְּגַנָּה
הַזֹּאת, לְהַסִּית נִגְדֶךָ וְזוֹלָתְךָ וְלִשְׁנֵא אֶת חֻבְרָךְ, וְאַדְרָבָה
תִּמְיֵד תַּשְׁתְּדֵל לְהִיּוֹת בְּשְׁלוֹם עִם חֻבְרָךְ, וְאֵל תַּחֲשֹׁד
בְּאַף אֶחָד בְּעוֹלָם בְּשׁוֹם רַע, וְאִם חֲשַׁדְתָּ בְּמִישֶׁהוּ וְלֹא
הָיָה בּוֹ, אַתָּה מְחִיב לְפִיִּס אוֹתוֹ וְלִדְבַר עַל לְבוֹ וְלִבְקָשׁ
סְלִיחָה, כְּמֵאמָרֵם ז"ל (בְּרִכּוֹת ל.א.): מִי שְׂחֹשֵׁד בְּחֻבְרוֹ
בְּדַבָּר שְׂאִין בּוֹ — צָרִיף לְפִיִּסוֹ; וְלִכֵּן רָאָה לְאַהֲבֵא אֶת
כָּל בֵּר יִשְׂרָאֵל כְּנִפְשָׁךְ, וְתִדַּע שְׂכָלֵל יִשְׂרָאֵל הֵם
מְשַׁפְּחָה אַחַת, חֲבוּרָה אַחַת, וְאִי אֶפְשָׁר לְהַפְרִיד בֵּין
אֶחָד לְשֵׁנִי, כְּמוֹ שְׂאִי אֶפְשָׁר לְהַפְרִיד בֵּין חֲבָרִים וּבֵין
מְשַׁפְּחָה, כִּף אֶסוּר לְהַפְרִיד בֵּין נַשְׂמוֹת יִשְׂרָאֵל.
וְחֲכָמֵינוּ הַקְדוּשִׁים אָמְרוּ (בְּרֵאשִׁית רַבָּה, פָּרָשָׁה ק.):
חֲבוּרָה וּמְשַׁפְּחָה דְּוָמִים לְכַפַּת אַבְנֵים, אִם נוֹטְלִים
מִמֶּנָּה אֶבֶן אַחַת — כְּלָה מִתְרוֹעַעֶת; כְּמוֹ כְּפָה שֶׁל

אֲבָנִים, אִם רַק תִּזְיוּ אֶבֶן אַחַת, כָּל הַכֶּפֶה תִּפֹּל לָךְ,
כְּמוֹ-כֵן אִם תִּפְרִיד אֶת עֲצָמְךָ מֵאֶחָד מִנִּשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל,
אַתָּה גֹרֵם שְׁכָלָם יִפְלוּ; לְזֹאת, אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיֶּקֶר, אֵל
תַּתֵּן שְׁהֵהֶסְתוֹת הַפְּרוּעוֹת שֶׁל הָעֶרְב־רַב וְהַרְשָׁעִים
יִגִּיעוּ אֵלֶיךָ, אֲלֵא תִקְדִים שְׁלוֹם לְכָל אָדָם, וְתִשְׁתַּדֵּל
מְאֹד לְהַבִּין אֶת זוּלָתְךָ וּלְכַבְּדוֹ בְּמָה שְׁאַתָּה רַק יָכוֹל,
וּבִיּוֹתֵר מִיְכָלְתֶּךָ, וּכְעֵין שְׁאֲמָרוֹ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים
(בְּמִדְבַר רַבָּה, פְּרָשָׁה כ', סִימָן לח): אִם קִדְמָךְ חֲבֵרְךָ
בְּעַדְשִׁים, קִדְמָנוּ בְּבִשָׁר; תָּמִיד תִּשְׁתַּדֵּל לְעֹזֵר לְחֲבֵרְךָ
יוֹתֵר מִמָּה שְׁאַתָּה רוֹצֵה לְעֹזֵר לְעֲצָמְךָ, וְאִזּוֹ יִהְיוּ לְךָ
חֲבֵרִים רַבִּים. הָעֶקֶר שֶׁיִּהְיוּ לְךָ כְּפוֹנוֹת טוֹבוֹת אֵיךְ לְעֹזֵר
לְזוּלָתְךָ, לְעוֹדֵד אוֹתוֹ וּלְחֹזֵק אוֹתוֹ וּלְשִׂמְחַת אוֹתוֹ, וְאִזּוֹ
תִּתְקַנֶּה לְעֲצָמְךָ הַרְבֵּה חֲבֵרִים. וְיִזְכֹּר דְּבַר זֶה הַיֵּטֵב, כִּי
תִצְטָרֵךְ אוֹתוֹ לַיָּמִים הַבָּאִים, כִּי אֵף פַּעַם לֹא תִדַּע מָתִי
תִצְטָרֵךְ אֶת טוֹבוֹת חֲבֵרְךָ. וְזֶה רוֹאִים בְּחוּשׁ, שֶׁיֵּשׁ
בְּנֵי-אָדָם שְׁחוֹשְׁבִים כְּאֵלוֹ הֵם נִמְצָאִים לְבַד בְּזֶה
הָעוֹלָם וּמְצַפְּצָפִים עַל כָּלָם, וְלֹא אֲכַפֵּת לָהֶם מְזוּלָתָם
וּמְזוּלָזְלִים בְּכָל אֶחָד, וּבְבוֹא יוֹם רַע, כְּשֶׁהֵם מְסַתְּבָכִים
בְּצָרוֹת, אֵף אֶחָד אֵינּוּ רוֹצֵה לְעֹזֵר לָהֶם, וּמְקַבְּלִים
מִדָּה כְּנֻגַד מִדָּה, לֹא-כֵן אִם הָאָדָם תָּמִיד קוֹנֵה לְעֲצָמוֹ
חֲבֵרִים טוֹבִים, וּמְקַדִּים שְׁלוֹם לְכָל אָדָם בְּחַיּוֹךְ:

"שְׁלוֹם חֵבֵר", וּבְמָה אָנִי יְכוּל לַעְזֹר לָךְ, וּמִתְעַנֵּין
 בְּטוֹבָתוֹ, וְחֵס וְשְׁלוֹם בְּצַרְתּוֹ, אֲזַי כַּפַּיִם הַפְּנִיִם אֶל
 פְּנִיִם, כֵּן חֵבְרוּ יֵאָהְבוּ וְקוֹנָה לַעְצָמוֹ עוֹד חֵבְרִים, עַד
 שְׁכָלָם אוֹהֲבִים אוֹתוֹ, וּבְשִׁעָה שֶׁהוּא נִקְלָע לְאִיזוֹ צָרָה
 וּבְעֵינָה חֲמוּרָה, אֲזוּ כָלָם מוֹכְנִים לַעְזֹר לוֹ. וְאֵל תִּשְׁלִיךְ
 אֶת דְּבָרֵי אֵלֶּה אַחֲרֵי גִנּוּךְ, כִּי צָרִיךְ שֶׁתִּדַּע שֶׁהֵם כָּלְלִים
 גְּדוּלִים בְּחַיִּים, כִּי צָרִיכִים תָּמִיד לַעְזֹר לְזוּלָתוֹ, כִּי לֹא
 תִדַּע מָתִי אַתָּה תִצְטָרֵךְ אֶת זוּלָתְךָ. וְאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ
 הַקְּדוּשִׁים (דִּרְךְ אֶרֶץ זִוְטָא, פָּרָק ב'): אִם חָפֵץ אַתָּה
 לְהִדְבֵק בְּאַהֲבַת חֵבְרָךְ, הֲנִי נוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בְּטוֹבָתוֹ;
 תָּמִיד תִּשְׁתַּדֵּל לַעְזֹר לְחֵבֵר שְׁלָךְ, וְהִקְשֵׁב אֲזַנְךָ לְדְבָרֵי
 חֵבְרָךְ, וְתִשְׁתַּדֵּל לַעְזֹר לוֹ בְּמָה שֶׁאַתָּה רַק יְכוּל,
 וְהִעָקֵר עִם מְלָה טוֹבָה, שְׁזֶה שְׁוֶה יוֹתֵר מִכָּל הוֹן
 דְּעֵלְמָא, כִּי הִרְבֵּה פְעָמִים אָדָם לֹא צָרִיךְ שׁוֹם דְּבָר רַק
 מְלָה טוֹבָה, דְּבָרֵי עֲדוּד וְחִזּוּק, פְּנִיִם שׁוֹחֲקוֹת, דְּבוּר
 אַחַד — "שְׁלוֹם חֵבֵר", וּבְזֶה כָּבֵד הִצַּלְתָּ אוֹתוֹ וְעָשִׂיתָ
 לוֹ אֶת הַיּוֹם; וְלִכֵּן רְאֵה, אֶהוּבִי, בְּנִי, מֶה לְפָנֶיךָ,
 הִדְבֵק אֶת עֲצָמְךָ בְּמִדָּתוֹ שֶׁל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא,
 שֶׁהוּא רַק טוֹב, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תְּהִלִּים קמ"ה, ט): "טוֹב
 הַיּוֹ"ה לְכָל וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו", כְּמוֹ-כֵן אַתָּה,
 אֶהוּבִי, בְּנִי, תִהְיֶה טוֹב לְכָל, תָּמִיד תִּהְיֶה מוֹכֵן

לַעֲשׂוֹת טוֹבָה לַיהוּדֵי שְׁנֵי, וּתְרַחֵם עַל כָּל הַבְּרִיּוֹת,
 וְאִז עַל יָדָךְ דִּיקָא יִבְנֶה עוֹלָם כָּל-כָּף יָפָה, שְׁכַלְם יִהְיוּ
 חֲבֵרִים, וְאַחַד יִרְצֶה לַעֲזֹר לַשְּׁנֵי, וְזֶה הַלְמוּד הָעֶמֶק
 שְׁמַלְמֵד אוֹתָנוּ הַצְּדִיק הָאֲמֵת, הַנִּכְלָל לַגְּמָרֵי בְּאֵין סוּף
 בְּרוּף הוּא, שְׁמוֹרִיד אֶת הַשְּׂכִינָה בְּעוֹלָם, כִּי כָּל לְמוּדוֹ
 הַטוֹב שֶׁל הַצְּדִיק הוּא אֵיךְ לְאַחַד אֶת נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל
 בְּיַחַד; וְלִכֵּן תִּשְׁתַּדֵּל, אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיָּקָר, לְהִתְחַזֵּק בְּכָל
 מִינֵי אָפְנִים שְׁבַע עוֹלָם, לְהִיּוֹת דְּבוּק בְּהַצְּדִיק הָאֲמֵתִי
 הַמְּגַלֶּה אֶת אֲמֵתוֹ מְצִיאֹתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּגִלּוֹי כְּזֶה שְׁעוֹד
 לֹא הָיָה בְּעוֹלָם, כִּי דִיקָא הַצְּדִיק הַזֶּה יָבִיא אֶת הָעוֹלָם
 לְתַקּוּנוֹ, כִּי הַצְּדִיק הָאֲמֵתִי הַזֶּה הַזּוֹכֶה לְהַחֲדִיר
 אֱלֻקוֹת בֵּין נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, וּלְגַלוֹת אֵיךְ שְׁבָכָל אֶחָד
 וְאַחַת טְמוּנָה וּגְנוּזָה שֵׁם רוּחַנִיּוֹת חֵיוֹת אֱלֻקוֹתוֹ
 יִתְבָּרַךְ, עַל-יְדֵי-זֶה הוּא יָכוֹל לַעֲשׂוֹת שְׁלוֹם בֵּין אִישׁ
 לְאִשְׁתּוֹ וּבֵין אִישׁ לְרַעְהוּ, בֵּין הַהוֹרִים לְבָנֵיהֶם וּבֵין
 הַבָּנִים לְהוֹרֵיהֶם, כִּי בְּזֶה שְׁמַגְלִים אֶת אֲמֵתוֹ מְצִיאֹתוֹ
 יִתְבָּרַךְ, וְיוֹדְעִים אֲשֶׁר אֵין בְּלַעְדּוֹ יִתְבָּרַךְ כָּלֵל, וְהַכֹּל
 לְכָל אֱלֻקוֹת גָּמוּר הוּא, עַל-יְדֵי-זֶה נִמְשַׁכֵּת אֶהְבָּה
 גְּדוּלָּה, כִּי אִישׁ וְאִשָּׁה זָכוּ — שְׂכִינָה שְׁרוּיָה בֵּינֵיהֶם
 (סוּטָה יז.), וְצָרִיכִים לְהִשְׁתַּדֵּל בְּכָל מִינֵי אָפְנִים
 שְׁבַע עוֹלָם לַעֲשׂוֹת שְׁלוֹם-בֵּית בֵּין אִישׁ לְאִשָּׁה, וְאַסוּר

לְהִתְגַּרֵּשׁ בְּשׁוֹם פָּנִים וְאִפֵּן, וְצָרִיכִים לְהַשְׁלִים בֵּינֵיהֶם,
 וּמִי שֶׁעוֹסֵק בְּשְׁלוֹם-בַּיִת הוּא הַצְּדִיק הָאֲמֵת, שֶׁעָלִיו
 עוֹמֵד כָּל הָעוֹלָם, וְכַמוֹ-כֵּן צָרִיכִים לַעֲשׂוֹת שְׁלוֹם בֵּין
 אִישׁ לְרֵעֵהוּ, וְלִמְסֹר אֶת נַפְשׁוֹ שֶׁיְהִי שְׁלוֹם בֵּין אֶחָד
 לְשֵׁנִי, וְלִכְבֹּד וְלִיקָר אֶת זוּלָתוֹ, וְאִזּוֹ דִּיקָא יִבְנֶה עוֹלָם
 חָדָשׁ וְעוֹלָם יָפֵה, וְכַמוֹ-כֵּן צָרִיכִים לַעֲשׂוֹת שְׁלוֹם בֵּין
 הַהוֹרִים לְיִלְדֵיהֶם וּבֵין הַיְלָדִים לְהוֹרִים, כִּי הִרְבֵּה
 פְּעָמִים שׁוֹרוֹת בֵּינֵיהֶם אִי הַבְּנוֹת וְאוֹכְלִים אֶחָד אֶת
 הַשֵּׁנִי, וְהַהִפְאוֹת וְהַצָּרוֹת וְהַמְרִירוֹת וְהַיְסוּרִים שֶׁקוֹרִים
 בַּבַּיִת, זֶה מִמָּשׁ זֶנְעָה, וְאֲשֶׁרֵי מִי שֶׁזוֹכָה לְהַשְׁכִּין
 שְׁלוֹם בְּתוֹךְ בַּיִתוֹ שֶׁל הָאָדָם, שְׂאֵז הוּא מְשַׁרְה שְׁלוֹם
 בְּכָל הָעוֹלָם כְּלוּ, כִּי הַבַּיִת שֶׁל הָאָדָם זֶה כְּמוֹ עוֹלָם
 מְלֵא, וּמִי שֶׁעוֹסֵק לַעֲשׂוֹת שְׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ וּבֵין
 אִישׁ לְרֵעֵהוּ וּבֵין הַהוֹרִים לְיִלְדֵיהֶם, הוּא הַצְּדִיק
 הָאֲמֵתִי, שֶׁרְאוּי לְהִתְקַרֵּב אֵלָיו וְלִינֵק מִמֶּנּוּ דְבַשׁ
 וְחֵלֶב, שֶׁהֵם דַּעַת וְשִׂכָּל, חֲכָמָה וּבִינָה; אֲשֶׁרֵי הַמְקַרֵּב
 אֶת עַצְמוֹ אֶל צְדִיק כְּזֶה.

ה.

צָרִיף שְׁתַּדַּע, אֶהוּבִי, בְּנֵי הַיְקָר, שֶׁהַקְדוֹשׁ-בְּרוּךְ-

הוא בָּרָא אֶת כָּל הָעוֹלָמוֹת כְּלָם, וְהַכֵּל לְכָל אֱלֻקוֹת
גְּמוּרָה הוּא, וּבִירוּשָׁלַיִם עִיר הַבִּיָּרָה שֶׁל עִם יִשְׂרָאֵל
מִשָּׁם הִשְׁתַּת כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ, וְעַל-כֵּן יְרוּשָׁלַיִם הִיא
סִימָן עַל אֲהָבָה וְאַחֲדוּת וְרַעוּת, וְלָכֵן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ
הַקְּדוֹשִׁים (יְרוּשָׁלַמִי, חֲגִיגָה, פָּרָק ג'): "יְרוּשָׁלַיִם הַבְּנוּיָה
כְּעִיר שְׁחֻבְרָה לָהּ יַחְדָּו" — עִיר שֶׁעוֹשֶׂה כָּל יִשְׂרָאֵל
חֲבָרִים; כִּי דִיְקָא כְּשֶׁנִּתְגַּלָּה לְאָדָם אֲשֶׁר הוּא יִתְבָּרַךְ
מִחַיָּה וּמִהֵיָה וּמִקָּיָם אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כְּלָהּ, וְדִיְקָא
מִירוּשָׁלַיִם עִיר הַבִּיָּרָה הִשְׁתַּת כָּל הָעוֹלָם, וּמִשָּׁם יוֹצֵא
הָאוֹר וְהַזֵּיו וְהַחַיּוֹת מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ לְכָל עִם יִשְׂרָאֵל, אֲזַ
נַעֲשִׂים כָּל יִשְׂרָאֵל אֶחָד, וְלָכֵן לֹא בַחֲנָם שְׁצֻנּוּ
הַקְּדוֹשׁ-בְּרוּךְ-הוּא לַעֲלוֹת לְרֹגֶל לִירוּשָׁלַיִם, כִּי שָׁם
מִתְאַחֲדִים כָּלֵל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל יַחַד, וְשָׁם מִתְחַבְּרִים
עִם יִשְׂרָאֵל זֶה עִם זֶה; וְלָכֵן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים
(יוֹמָא כ.א.): מֵעוֹלָם לֹא הִזִּיק נַחֲשׁ וְעַקְרָב בִּירוּשָׁלַיִם,
וּמֵעוֹלָם לֹא אָמַר אָדָם לְחַבְּרוֹ צַר לִי הַמָּקוֹם שְׁאֵלִין
בִּירוּשָׁלַיִם; כִּי דִיְקָא כְּשֶׁנִּתְגַּלָּה שֶׁהַכֵּל לְכָל אֱלֻקוֹת
גְּמוּרָה הוּא, וִירוּשָׁלַיִם הִיא עִיר הַבִּיָּרָה שֶׁל עִם יִשְׂרָאֵל,
וּמִשָּׁם נִבְרָא כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ, אֲזַ יֵשׁ מָקוֹם לְכָל אֶחָד
לְחַיּוֹת, כִּי מִתִּי נַעֲשֶׂה צַר וְמָר לְאָדָם? כְּשֶׁהוּא מְקַבֵּל
נִשְׁיָכוֹת מִנַּחֲשׁ וְעַקְרָב, שֶׁהֵן הַנְּשִׁיכוֹת שֶׁל הָעַרְב-רַב,

שְׁלוֹם חֵבֵר

שסה

בְּשָׁעָה שְׁמִפְקִירִים אֶת יְרוּשָׁלַיִם, שְׁמִפְקִירִים אֶת
הָאֱמוּנָה הַקְּדוּשָׁה, שְׁנַעֲתָק מִמֶּנּוּ יִתְבַּרֵךְ, אֲזִי שְׂיִכֵּת
מִחֲלָקֶת וּמְרִיבוֹת, אֲבָל בּוֹ בְּרַגַע שְׁאֲדָם נִכְלָל בְּאֵין
סוּף בְּרוּךְ הוּא, וְיִודַע שֶׁהַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא נִצְחִי, אֲזִי
יֵשׁ לוֹ תִקְוָה לְהִתְאַחַד עִם כָּלֵל נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל,
וְעַל-כֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (בְּרֻכּוֹת נח.): וְהִנָּצַח זֶה
יְרוּשָׁלַיִם, כִּי דִיקָא עַל-יְדֵי גְלוּי אֱלָקוֹת כְּזֶה, לִידַע
וְלִהְיוֹדִיעַ וּלְהוֹדֵעַ, אֲשֶׁר אֵין בְּלַעֲדֵיו יִתְבַּרֵךְ כָּלֵל,
עַל-יְדֵי-זֶה נִכְלָלִים בְּנִצְחַת, וְלְהַפּוֹךְ כָּל הַצָּרוֹת
וְהִיסוּרִים שֵׁישׁ לְעַם יִשְׂרָאֵל הֵם עַל-יְדֵי הָעַרְב-רַב,
שְׁעוֹקְרִים אֶת עֲצָמָם מִהָאֱמוּנָה הַקְּדוּשָׁה; וְלִכֵּן אָמְרוּ
חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (שַׁבָּת קיט:): לֹא תִרְבֶּה יְרוּשָׁלַיִם,
אֲלֵא בְּשִׁבִיל שְׁחַלְלוּ בָּהּ אֶת הַשַּׁבָּת, כִּי שַׁבָּת הִיא
שְׁמוֹ שֶׁל הַקְּדוּשׁ-בְּרוּךְ-הוּא, בְּשַׁבָּת נִתְגַּלָּה אוֹרוֹ
יִתְבַּרֵךְ, וְדִיקָא עַל-יְדֵי הַשַּׁבָּת נִמְשָׁךְ לְאָדָם שְׁפַע
וּבִרְכָה וְהַצְלָחָה בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדָיו, וְדִיקָא עַל-יְדֵי שַׁבָּת
מִתְאַחֲדוֹת נְשָׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּיַחַד, וְשַׁבָּת מִחֲבֵרֶת עִם
יְרוּשָׁלַיִם, שֶׁהִיא 'יְרֵא שְׁלָם', כִּי מִי שֶׁשׁוֹמֵר שַׁבָּת, כְּזֶה
הוּא מְגַלָּה אֶת אֲמִתּוֹת מְצִיאֹתָיו יִתְבַּרֵךְ, וּמוֹדָה
שְׁמִירוֹשָׁלַיִם הַשְּׁתֵת כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ, אֲבָל בּוֹ בְּרַגַע
שְׁאֲדָם מִחֲלָל אֶת הַשַּׁבָּת, הוּא גוֹרֵם לְעֲצָמוֹ כָּל מִינֵי

צָרוֹת וַיִּסּוּרִים וּמְכַאוּבִים רָעִים, וְנוֹפֵל בְּחֹבוֹת
 וּבְמַחְלוֹת, כִּי נֶעְקַר מִהָאֲמוּנָה הַקְּדוּשָׁה בּוֹ יִתְבַּרֵךְ,
 וְעַל-יְדֵי-זֶה נִחְרְבָה יְרוּשָׁלַיִם, וּבְשִׁבִיל זֶה אָמְרוּ
 חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (שָׁם): לֹא חֲרַבָה יְרוּשָׁלַיִם אֶלָּא
 בְּשִׁבִיל שְׁלֹא הוֹכִיחוּ זֶה אֶת זֶה; כִּי נִשְׁמֹת יִשְׂרָאֵל
 צָרִיכוֹת לְחֹזֵק אַחַת אֶת הַשְּׁנִיָּה, כִּי כָּלֵנוּ עֲרָבִים אֶחָד
 לַהֲשֵׁנִי, וְאִם מֵאֲמִינִים בּוֹ יִתְבַּרֵךְ, אֲשֶׁר אֵין בְּלַעְדָּיו
 יִתְבַּרֵךְ כָּלֵל, וְהוּא יִתְבַּרֵךְ מִחַיָּה וּמִהוּיָה וּמִקָּיָם אֶת כָּל
 הַבְּרִיאָה כְּלָה, דּוּמָם, צוּמָח, חֵי, מְדַבֵּר, הֵם עֲצָם
 עֲצָמֵי חַיּוֹת אֶלְקוּתוֹ יִתְבַּרֵךְ, וְדִיקָא מִירוּשָׁלַיִם עִיר
 הַבִּירָה הַשְּׁתַת כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ, עַל-יְדֵי-זֶה מְכַבְּדִים
 אֶחָד אֶת הַשְּׁנִי, וּמוֹכִיחִים זֶה אֶת זֶה בְּאַהֲבָה, אֲבָל בּוֹ
 בְּרָגַע שְׂמִסִּיתִים וּמְדִיחִים אֶחָד נֶגֶד הַשְּׁנִי, עַל-יְדֵי-זֶה
 גּוֹרְמִים לְחֲרַבְּן יְרוּשָׁלַיִם; וְלִכֵּן רָאָה, אֱהוּבִי, בְּנֵי
 הַיֶּקֶר, לְכַבֵּד אֶת חֲבֵרָךְ, וְתִשְׁמַר עָלָיו כְּמוֹ שְׂאֵתָה
 שׁוֹמֵר עַל עֲצָמָךְ, כְּעֵין שְׂאֵמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים
 (אָבוֹת ב'): "יְהִי כְבוֹד חֲבֵרָךְ חָבִיב עָלֶיךָ כְּשֶׁלְּךָ", "וַיְהִי
 מָמוֹן חֲבֵרָךְ חָבִיב עָלֶיךָ כְּשֶׁלְּךָ"; וְתִקְדִים שְׁלוֹם לְכָל
 אָדָם, וְתִדַּע שְׁכָל בֵּר יִשְׂרָאֵל יִתְחַבֵּר אִתְּךָ, וְעַל-יְדֵי-זֶה
 תּוֹרִיד אֶת הַשְּׁכִינָה לִירוּשָׁלַיִם, וּמִשָּׁם יֵצֵא הָאוֹר לְכָל
 הָעוֹלָם כְּלוּ, וְלִכֵּן אָמְרוּ חֲכָמֵינוּ הַקְּדוּשִׁים (יוֹמָא יב.):

יְרוּשָׁלַיִם לֹא נִתְחַלְקָה לְשִׁבְטִים; כִּי לֹא שִׁיף לְחֶלֶק
 נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל אֲלֹא כָּלָם נִשְׁמָה אַחַת, וּמִי שֶׁמְכַנִּים
 בְּעֵצְמוֹ יְדִיעוֹת אֱלֹהִים, אֲזִי זֹכָה לְהַמְשִׁיךְ עַל עֵצְמוֹ
 עֲרֻבוֹת יְדִידוֹת זֵיו שְׂכִינַת עֲזֹו יְתַבְרֶךְ, וְהוּא תָּמִיד
 מִתְיָרָא רַק מִמְּנוֹ יְתַבְרֶךְ, שְׁזֵה יְרוּשָׁלַיִם — יִרְא שְׁלָם,
 שֵׁישׁ לוֹ יִרְאֵה שְׁלָמָה רַק מִמְּנוֹ יְתַבְרֶךְ, וְאִינוֹ מִתְיָרָא
 וְאִינוֹ מִתְפַּחַד מִשׁוּם בְּרִיָּה שְׁבַעוֹלָם רַק מִמְּנוֹ יְתַבְרֶךְ,
 שְׁזֵה נִקְרָא בְּנִין יְרוּשָׁלַיִם, גְּלוּי אֱלֻקוֹת לְכָל הָעוֹלָם
 כָּלוֹ. וּכְבָר אָמַר הַנְּבִיא (יִשְׁעִיָּה ב'): "וְהָיָה בְּאַחֲרִית
 הַיָּמִים נֶכּוֹן יִהְיֶה הַר בֵּית ה' בְּרֹאשׁ הַהָרִים וְנִשְׂא
 מִגְּבְעוֹת, וְנִהְרֹו אֵלָיו כָּל הַגּוֹיִם וְהָלְכוּ עִמָּם רַבִּים,
 וְאָמְרוּ לָכוּ וְנַעֲלֶה אֶל הַר הַהוּי"ה אֶל בֵּית אֱלֹהֵי יַעֲקֹב,
 וְיֹרְנוּ מִדְּרָכָיו וְנִלְךְ בְּאַרְחוֹתָיו, כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה
 וּדְבַר הַהוּי"ה מִירוּשָׁלַיִם, וְשִׁפְט בֵּין הַגּוֹיִים וְהוֹכִיחַ
 לְעַמִּים רַבִּים, וְכַתְּתוּ חֲרֻבוֹתֵם לְאַתִּים וְחִנִּיתוּתֵיהֶם
 לְמִזְמֵרוֹת, וְלֹא יִשָּׂא גּוֹי אֶל גּוֹי חֶרֶב וְלֹא יִלְמְדוּ עוֹד
 מִלְחָמָה, בֵּית יַעֲקֹב לָכוּ וְנִלְכָה בְּאוֹר הַהוּי"ה"; כִּי אֲזִי
 יִתְגַּלֶּה הַשְּׁלוֹם הַנּוֹרָא וְהַנְּפִלָא לְכָל הָעוֹלָם כָּלוֹ,
 "וְנִשְׁגַּב הַהוּי"ה לְבִדּוֹ בַּיּוֹם הַהוּא"; אֲשֶׁרֵי מִי שִׁיקָיִם
 אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהִים, וְאֲזִי יִזְכֶּה לְגֵאֲלָה נְצַחִית.

תָּם וְנִשְׁלָם, שְׁבַח לְאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם!